



## Høring om ny opplæringslov og endringer i friskoleloven

Norske Fag- og Friskolers Landsforbund (NFFL) representerer friskoler, skoler godkjent etter kap.6A i friskoleloven og fagskoler. Våre medlemmer driver skole på et ideelt og ikke-kommersielt grunnlag.

I høringssvaret på ny opplæringslov og tilhørende endringer i friskoleloven, vil vi spesielt kommentere endringer knyttet til retten til videregående opplæring, realkompetansevurdering av voksne søkere til friskoler, muligheten for å ta inn voksne søkere uten rett, tilrettelagt opplæring for voksne og mulighetene for fjernundervisning for friskolene og kap.6A-skolene.

### **Rekvalifiseringsrett**

NFFL støtter forslaget om å innføre en rekvalifiseringsrett for dem som allerede har gjennomført videregående opplæring. NFFL støtter også forslaget om at denne yrkesfaglige rekvalifiseringsretten kan tas ut i en frittstående videregående skole. NFFL har flere yrkesfagskoler som opplever at voksne ser dem som et attraktivt (og ofte som det eneste) alternativ for å søke en ny videregående opplæring. At rekvalifiseringsretten kan tas ut ved en friskole, er også viktig for rekrutteringen til små håndverksfag hvor våre medlemsskoler har et fagtilbud som ingen eller få andre skoler i Norge har.

NFFL ber samtidig departementet utrede hvordan det kan slå ut at man må ha gjennomført en tidligere videregående opplæring for å få en rett til yrkesfaglig rekvalifisering. Med den utvidede retten til videregående opplæring, vil det bli færre som ikke har rett til ny videregående opplæring. Rekvalifiseringsretten forutsetter allikevel at man tidligere har gjennomført videregående opplæring og at man for eksempel ikke har to videregående utdanninger fra før. De som faller utenom denne utvidede retten, vil kunne være en sårbar gruppe av voksne. I denne gruppen vil det med stor sannsynlighet finnes voksne som har falt utenfor yrkeslivet og som har et stort behov for ny opplæring.

### **Krav om realkompetansevurdering for voksne søkere til friskoler**

Søkere til friskoler kan bare tas inn som elever i fag de ikke tidligere har fått undervisning i. Det er i dag et generelt krav om realkompetansevurdering av voksne søkere for å vurdere dette. Slik NFFL forstår lovforslaget skal dette fortsatt gjelde voksne søkere uavhengig av om de har rett til videregående opplæring eller ikke.

NFFL har i flere runder tatt opp med Utdanningsdirektoratet og departementet at kravet om realkompetansevurdering av voksne søkere til friskoler, ofte fører til en byråkratisk mølle som blir et hinder for voksne som ønsker å søke opplæring. Innspillene som NFFL og flere

andre har gitt i denne saken førte i 2020 til at det ble innført et unntak fra kravet om realkompetansevurdering for voksne søkere mellom 19 og 24 år uten rett til videregående opplæring og for voksne søkere over 25 år med kort botid i Norge. For disse søkerne kan formalkompetanse legges til grunn for inntak. Det er positivt at disse unntakene kom på plass. Samtidig mener NFFL at unntak også må gjelde voksne søkere som kun har formalkompetanse å vise til. NFFL ber regjeringen om å gjøre en helhetlig vurdering av dette på nytt i forbindelse med de større lovendringene som skal gjøre det lettere for voksne å få videregående opplæring. Kravet om realkompetansevurdering for voksne søkere har i mange tilfeller blitt en dyr, byråkratisk øvelse som hverken fylkeskommunene eller søkeren ser nytten av. Den byråkratiske øvelsen oppstår når en søker kun har formalkompetanse å vise til og fylkeskommunene som skal gjøre realkompetansevurderingen, er i tvil om hvordan de skal håndtere dette fordi de ikke har noe å vurdere samtidig som søkeren er pålagt å få en vurdering. Dette har ført til veldig ulike praksis fra fylkeskommune til fylkeskommune og i noen tilfeller har det også gjort at voksne søkere ikke har fått en realkompetansevurdering på plass i tide og derfor ikke har fått mulighet til å bli tatt opp ved friskolen slik de har ønsket. Når en søker kun har formalkompetanse og ikke ønsker en realkompetansevurdering, bør det heller ikke være et krav om en realkompetansevurdering. Faren er at dette fortsatt blir stående som et hinder hvis departementet nå ikke ser på dette på nytt i sammenheng med de større lovendringene. Rekvallifiseringsretten skal nettopp gjøre det enklere for voksne å søke opplæring og NFFL mener en realkompetansevurdering må være et tilbud og en rettighet for voksne søkere, og ikke et krav.

### **Kvoteprosent for å ta opp voksne uten rett ved friskoler**

Friskoler kan i utgangspunktet ikke ta inn voksne elever uten rett (Ot.prp. nr. 64 (2003–2004), se Innst. O. nr. 1 (2004–2005)). Da dette ble vedtatt, ble det gjort unntak for de friskolene som pr. 2004 hadde en godkjenning for å ta inn voksne elever uten rett. Disse skolene har i dag en kvote for voksne elever uten rett basert på elevtallet fra skoleåret 2004/2005.

Forslaget om å utvide retten til videregående opplæring vil føre til at flere voksne får rett til videregående opplæring. Disse kan søke seg til en friskole. Departementet skriver i forslaget at de derfor vil foreslå å oppheve muligheten for utvalgte friskoler til å ta inn voksne søkere uten rett (forskriftens § 11-3 andre avsnitt) og sende dette på en egen høring. NFFL er imot å oppheve dette og mener det er flere gode grunner til å la disse friskolene fortsatt ha mulighet til å ta inn voksne uten rett. Med den utvidede retten, vil det fortsatt være en gruppe voksne som ikke har rett til videregående opplæring. Ut fra tidligere erfaring med voksne som søker videregående opplæring og som ikke har rett til dette, består denne gruppen blant annet av voksne som har falt utenom arbeidslivet på grunn av ulike utfordringer i livet. Dette er en gruppe som sjelden passer inn i strømlinjeformede oppsett og dette kan ofte bidra til at de blir stående utenfor både arbeids- og samfunnsnivå over lengre tid til tross for at de er motivert for noe annet. Å gi disse søkerne en mulighet, sparer samfunnet for menneskelig lidelse og for store kostnader. For mange av disse søkerne kan en friskole utgjøre en godt alternativ.

En av NFFLs medlemsskoler, Bybroen videregående skole, har i dag den nest største kvoten i landet til å ta opp voksne uten rett. Bybroen er en lærereid skole som har vært drevet i 113 år og skolen har spesialisert seg på et tilbud for integrering og fullføring av videregående

opplæring, både for ordinære studiespesialiserende løp og for elever som tar delfag og har spesielle behov. Elevmassen ved Bybroen favner i dag 23 nasjoner i alderen 16 til 55 år. Det er ikke klart om den nye utvidede rettigheten til videregående opplæring vil kunne gjelde de elevene som i år får fullført sin videregående opplæring ved Bybroen. Dette er elever som i dag ikke har rett til videregående opplæring, og er for eksempel voksne som har falt ut av arbeidslivet eller unge voksne som trenger norskopplæring og eventuelt engelskopplæring for å kunne fortsette en høyere utdanning som er påbegynt i et annet land. Bybroen har i år 70 elever med minoritetsbakgrunn som ikke har rett til videregående opplæring og ser ikke at disse ville få en rett med de foreslåtte lovendringene. Om friskolene mister muligheten til å ta opp elever uten rett, vil dette ødelegge for det arbeidet og samfunnsbidraget Bybroen gjør med sin spesialiserte kompetanse på integrering og fullføring av videregående opplæring. Skolen er allerede et viktig bidrag til at flere fullfører videregående opplæring og det vil være et stort tap om skolen ikke skal kunne jobbe videre med dette under den nye reformen som nettopp har som et av sine hovedmål å få flere til å fullføre videregående opplæring.

NFFL representerer også yrkesfaglige skoler som i dag har flere voksne elever. Om noen for eksempel har to tidligere yrkesfagopplæringer og med det mistet retten til ytterligere videregående opplæring, mener NFFL at friskolene skal kunne ta inn disse søkerne hvis det fortsatt er ledige plasser, når søkere med rett er prioritert i opptaket. Dette kan være søkere som er sterkt motivert for opplæring eller fordypning i bestemte fag, men som av ulike grunner har brukt tid på å finne fram til dette tilbudet. NFFL ber derfor om at friskolene fortsatt skal kunne ta inn voksne uten rett. Voksne søkere uten rett vil i alle tilfeller kun få elevplass hvis det er ledige plasser igjen når de med rett har fått plass, og NFFL ser ikke hvorfor friskolene ikke skal kunne fylle disse ledige skoleplassene med motiverte voksne søkere uten rett, som kan få en ny arbeidskarriere. Antall voksne uten rett som tas inn, vil uansett begrenses av det totale antallet godkjente elevplasser.

En annen grunn til at NFFL er imot å oppheve muligheten for at utvalgte friskoler kan å ta inn voksne uten rett, er at noen av våre friskoler er kulturarvskoler og de eneste skolene som tilbyr opplæring i små håndverksfag eller som tilbyr opplæring i tradisjonelle håndverksteknikker innenfor større håndverksfag. I noen håndverksfag utgjør de ideelle friskolene det eneste skoletilbudet i landet og i andre fag tilbyr disse friskolene en opplæring som det er svært få fylkeskommuner som tilbyr. Disse skolene tiltrekker seg søkere fra hele landet og dette er også ofte voksne søkere. Små handverksfag opplever store svingninger i søkermassen og enkelte år vil det kunne være ledige elevplasser igjen når alle søkere med rett, er tatt opp. Det er viktig for rekrutteringen i de små tradisjonshåndverksfagene at skolene kan fylle opp disse elevplassene (og dette er også viktig for den forpliktelsen vi har nasjonalt overfor UNESCO, for å ivareta den immaterielle kulturarven).

### **Tilrettelagt opplæring for voksne**

Hittil har ikke friskoler hatt godkjenning for å tilby tilrettelagt opplæring for voksne. NFFL vil foreslå at departementet revurderer dette som følge av den omfattende satsningen på livslang læring og for å gi voksne bedre tilgang på videregående opplæring. Flere av våre medlemsskoler har mye erfaring med voksne elever og opplever å tiltrekke seg mange voksne søkere. Våre friskoler driver på ideelt grunnlag og bidrar til samfunnet ved å gi voksne en mulighet til å få en videregående opplæring. Flere skoler vil gjerne ha mulighet til

å møte dette behovet med et mer tilpasset tilbud for voksne hvor de ikke nødvendigvis må følge opplæringen i hele fag slik som de må i dag. NFFL ser at det trengs en utredning for hvordan dette kan innrettes og finansieres, og ber om at departementet setter i gang en slik utredning som en del av satsningen på livslang læring.

### **Fjernundervisning**

I høringsnotatet er det foreslått at det skal være tillatt å gjennomføre deler av opplæringen som fjernundervisning under visse betingelser. NFFL mener det er positivt at forbudet mot fjernundervisning i friskoleloven fjernes. Fjernundervisning kan være et viktig hjelpemiddel i visse situasjoner for å opprettholde undervisning og for å gi elever et bedre undervisningstilbud. Koronapandemien var et godt eksempel på dette. I slike situasjoner er det viktig at skolene er forberedt på at de kan ta i bruk dette hjelpemiddelet slik at de også raskt kan gjøre tilpasninger og endringer i undervisningen når det er behov for dette. Derfor er det viktig at forbudet i loven fjernes slik at skolene ikke nøler med å ta i bruk dette virkemiddelet når det er formålstjenlig.

NFFL har tidligere spilt inn at denne endringen også må gjøres for skoler godkjent etter friskolelovens kapittel 6A med samme begrunnelse. NFFL er glade for at dette har blitt lyttet til og at det nå er foreslått at dette også skal gjelde kap.6A-skolene.

### **Om rett til læreplass eller et likeverdig tilbud på vg3 nivå**

NFFL støtter departementets forslag om å arbeide for et bedre tilbud til de som ikke får læreplass. NFFL mener dette må omfatte en vurdering av hvordan vg3 kan bli likeverdig en læreplass. For de små tradisjonshåndverksfagene er det viktig at et alternativ til læreplass kan være et mer fleksibelt løp med mulighet for lengre læretid enn ett år i skole. Vi vil også oppfordre departementet til å se på muligheten for at friskoler kan gi et vg3-tilbud i de fagene skolen har kompetanse til å gi opplæring.

### **Omvalg**

Muligheten for omvalg er viktig fordi mange tar et opplæringsvalg i ung alder og oppdager at dette ikke ble et rett valg for dem. NFFL vil oppfordre til at det også blir mulig å ta mer enn ett omvalg også etter fylte 19 år. Et fleksibelt skolesystem vil bidra til at flere får fullført en videregående opplæring og kan delta aktivt i arbeidslivet.